

Kunnskapsdepartementet,
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo.
postmottak@kd.dep.no
Deres ref. 200805084
Att: Roger Spidsberg

Høringsvar fra Sosialistisk Opplysningsforbund (SO), angående ny lov om læring utenfor det formelle utdanningssystemet.

Vi viser til tilsendt høringsbrev og forslag til ny lovtekst.

I utgangspunktet mener SO at behovet for en helt ny lov aldri har vært til stede, men at det hadde vært nok med visse justeringer i den nåværende loven og forskriftene til denne. Vi tror at et av hovedargumentene fra noen studieforbunds side for en ny lov har vært troen på at dette ville gi større muligheter for økte bevilgninger over statsbudsjettet. Ingen er mer positiv til dette enn SO, men vi ser også realismen i at et lovverk, nytt eller gammelt, aldri er noen garanti for økte bevilgninger. Den eneste garantien for det, er de bevilgende myndigheters kunnskap om og forståelse for nytteverdien av studieforbundenes eksistens, mangfold og virksomhet.

Så langt som mulig, vil vi forsøke å følge rekkefølgen i høringsnotatet i våre kommentarer. Imidlertid eksisterer det i høringsnotatet visse gjentakelser. Om vi mener det er viktig, forbeholder også vi oss retten til å gjenta oss selv noen steder.

Navnet.

SO ønsker ikke å fremme et eget navneforslag på den nye loven. Vi mener imidlertid at dersom utgangspunktet for nytt navn skal være «Lov om læring utenfor det formelle utdanningssystemet», bør begrepet «utenfor» sløyfes, da dette kan virke mindreverdige i forhold til andre utdanningssystemer. **Vårt forslag er derfor at ordet «utenfor» erstattes med «i tillegg til».**

§ 1. Formål.

Vi skulle ønske at man gjennomgående i loven brukte ordet læring i stedet for opplæring da det, etter vår mening, bedre beskriver både metodikk og pedagogikk som er i tråd med studieforbundenes mangfoldige læringsarenaer og -former.

SO synes ellers at hovedintensjonene i forslaget er brukbare, men mener at det i så fall må to viktige endringer til. Derfor gjengir vi her vårt forslag til justert lovtekst, med våre endringsforslag i kursiv: «Formålet med denne loven er å fremme livslang læring ved å legge til rette for *organiserte læringsaktiviteter (ikke opplæringsaktiviteter) i tillegg til* (i stedet for utenfor) det formelle utdanningssystemet. Loven skal bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle, og slik fremme den enkeltes utvikling og møte behov *(ikke behovene)* og *utfordringer* i samfunns-, arbeids- og kulturliv. *En eller flere av disse intensjonene skal klart framgå i et studieforbunds formålsparagraf.*

§ 2. Virkeområde.

SO slutter seg i hovedsak til paragrafen, men mener at ordet «statstilskudd» må erstattes med «statstilskudd og andre offentlige tilskudd», slik at loven også kan omfatte tilskuddsordninger på regionalt og eventuelt kommunalt nivå.

Vi mener også at det i denne lovteksten må fastslås at der kommuner og fylkeskommuner inngår avtaler med studieforbund om grunnskole- og videregående opplæring, skal elevene beholde de samme rettigheter, for eksempel til studielån.

§ 3. Definisjoner.

a) Ettersom det i dette punktet sies at et studieforbund skal ha flere medlemsorganisasjoner, mener

vi at det også i lovteksten (og ikke i forskriftene) må presiseres et minstetall medlemsorganisasjoner.

Vi foreslår minst fire medlemsorganisasjoner.

b) Vi vil komme tilbake til dette med samiske studieforbund i forbindelse med unntaksbestemmelser.

c) Her foreslår vi følgende tekst, med våre endringer i kursiv: «Medlemsorganisasjon i et studieforbund er en *ideell, frivillig og demokratisk* organisasjon som *har læring for voksne og unge som en del av sin virksomhet*».

Vi har ingen kommentarer til punktene d) og e)

§ 4. Overordnede mål for studieforbundenes opplæringsaktivitet.

I tråd med hva vi tidligere har ment, foreslår vi at opplæringsaktivitet erstattes med læringsaktivitet. Ellers mener vi at det i punkt a) må legges til ordet «*utvikle*», slik at teksten blir lydende: «Å bidra til å vedlikeholde, *utvikle* og styrke demokratiet.....». Bakgrunnen for vårt forslag er at vi ønsker å vise til at demokratiet ikke er et fastlåst begrep, men hele tiden kan utvikles og forbedres.

Når det gjelder punkt f), skulle vi ønske at dette ble delt opp i to punkter, slik at kulturelt mangfold og økt deltagelse i kulturlivet ble satt opp som to selvstendige mål.

Hovedargumentet for det er at dette er to helt forskjellige kulturbegreper.

SO mener også at ett eller flere av de nevnte overordnede målene bør synliggjøres i studieforbundenes vedtekter, gjerne i formålsparagrafen.

§ 5. Godkjenning av studieforbund.

a) Vi foreslår at opplæring endres til læring i dette punktet.

b) Vi kan si oss enig i at ordet studieforbund skal inngå i et studieforbunds navn under forutsetning av at de studieforbund som må endre navn, også gis midler for å dekke noen av de kostnader dette måtte innebære.

c) Vi slutter oss helt til kravet om at et studieforbund skal ha en demokratisk oppbygging, men ønsker å legge til at denne demokratiske oppbyggingen også må gi den enkelte medlemsorganisasjon en demokratisk innflytelse i studieforbundet og at dette må framgå av vedtektene til studieforbundet. Dessuten mener vi at det blir feil når departementet i sine kommentarer mener at stiftelser ikke kan godkjennes som medlemsorganisasjon. I henhold til den nye stiftelsesloven åpnes det for en betydelig utvidelse av demokratiet i stiftelser, under forutsetning av at dette framgår av vedtektene. Derfor bør det være mulig for ideelle (ikke næringsdrivende) stiftelser med et synliggjort demokrati å søke medlemskap i et studieforbund.

d) Om man med virksomhet over hele landet mener det foreslåtte antallet på 15 fylker, sier vi oss subsidiært enige i det, men mener primært at det burde vært nok med virksomhet i mer enn halvparten av landets fylker. Det bør vel også presiseres om dette med antall fylker inkluderer Svalbard, eller ei. Når det gjelder kravet om regional organisasjonsmessig forankring har vi visse problemer med å ta stilling til det, da det ikke blir nærmere redegjort for hva som her menes konkret. Så langt, slutter vi oss til teksten i forslaget fra Vofo når det gjelder dette punktet.

e) Så lenge det ikke legges opp til unntaksbestemmelser, slik det er i nåværende lov, **kan vi ikke slutte oss til kravet om at studieforbundenes studietimetall må oppfylle et minimumsnivå.** I så

fall, må dette ikke være større enn at de nåværende studieforbundene kan fortsette å eksistere på samme måte som i dag.

Vi etterlyser (og har lenge etterlyst) en faglig argumentasjon for et krav til et minimum antall studietimer på det nivå det her antydes, enten det gjelder styrking av frivillig sektor, pedagogikk, mangfold, kulturvirksomhet eller andre faglige argumenter.

Forøvrig slutter vi oss helt til følgende uttalelse fra Senterpartiets studieforbund:

«Vi stiller oss sterkt kritiske til forslag om å endre gjeldende unntak for godkjenning eller andre forslag som vil medføre at studieforbund mot sin vilje må legges ned eller fusjonere med andre. Slike strukturendringer må eventuelt komme som et resultat av et ønske hos studieforbundene selv, og ikke påtvinges av det offentlige. Overordnet er dette et spørsmål om frivillig sektors rett til å selv organisere sin aktivitet».

Når departementet i andre avsnittet i sine merknader til § 5 hevder at den forrige omstillingen til færre studieforbund etter endringene i voksenopplæringsloven av 1992 ikke førte til særlige problemer, er dette i beste fall å lukke øynene for virkeligheten. For det første fungerte dette fordi det ble laget unntaksbestemmelser. For det andre kan vi, om nødvendig, peke på situasjoner der dette overhodet ikke fungerte tilfredsstillende.

Det gir heller ikke troverdighet å henvise til Sverige, slik departementet gjør i sine kommentarer på side 7. For det første finnes det medlemsorganisasjoner i svenske studieforbund som ikke er tilfredse med denne stordriften. For det andre er tilskuddssystemet og reglene for tilskudd ganske annerledes i Sverige enn i Norge, og vil så være også i forhold til en ny lov.

Vi mener også at eventuelle minstekrav til studietimer i så fall må fastsettes i loven og ikke i forskrifter, slik at studieforbundene kan gis en forutsigbarhet. Ikke minst er dette viktig ettersom departementet i sine kommentarer antyder at man ved godkjenning av studieforbund også skal «legge vekt på om det er rom for det i budsjettet». Vi vil imidlertid understreke at vi synes det er høyst merkelig at departementet på denne måten, og i denne sammenhengen, legger føringer i forhold til budsjettmessige faktorer.

Vi mener at departementets bruk av begrepet «robusthet» i forhold til å bedømme et studieforbund, og i forhold til at dette skulle ha noe med størrelsen på et studieforbund, er noe merkelig. Robusthet er et mangetydig begrep. I dag er alle studieforbund robuste, ikke minst i forhold til sine medlemsorganisasjoner. Det må således være medlemsorganisasjonene i et studieforbund – og ikke departementet som legger kriteriene for den såkalte robustheten. Ennå merkeligere og motsigelsesfullt blir det når departementet i bl.a. § 3 foreslår et overordnet mål om mangfold. Det er vi enig i, men kan ikke se logikken i at departementet samtidig foreslår å minske mangfoldet i de studieforbund vi har i dag.

Vi synes det er helt i orden at det legges opp til unntaksbestemmelser for de samiske studieforbundene. Derimot blir det vanskelig å forstå at man begrenser dette til samene. Norge har i dag en nasjonal minoritet, kvenene, som arbeider for å bli godkjent som en urbefolkning på lik linje med samene. Det er ikke utenkelig at de vil få gjennomslag for dette.

Vi synes også det er slurvete av departementet å beskrive samene som en minoritetsbefolkning som en begrunnelse for et eventuelt unntak fra loven. Minoritetsbefolkninger finnes det mange av i Norge. Samene har status som urbefolkning og det er vel i så fall denne gruppen som må omfattes av et eventuelt unntak.

En annen gruppe som departementet ikke nevner i denne sammenhengen, er de fem nasjonale minoritetene. De omfattes av minst like mange nasjonale og internasjonale konvensjoner, avtaler og forpliktelser som samene. De nasjonale minoritetene har, i likhet med samene, også vært utsatt for alvorlige og langvarige overgrep. Noen av dem både av alvorligere og mer langvarig art enn de samene har vært utsatt for.

Å ikke i et lovverk likestille en urbefolkning (også eventuelt framtidige) og nasjonale minoriteter kan komme til å bli sett på som diskriminerende, eventuelt en sak for Likestillings- og diskrimineringsombudet og relevante internasjonale organer.

Ettersom det i dag er unntak fra både krav om minste timetall for de politiske studieforbundene, og på bakgrunn av ovenstående, foreslår SO følgende lovfestede unntaksbestemmelse i tillegg til å støtte ovennevnte formulering fra Senterpartiets Studieforbund:

«Det gjøres unntak fra krav om minste antall studietimetall og minste antall medlemsorganisasjoner for studieforbund som har en eller flere politiske partier i sin medlemsmasse, en eller flere organiserte minoritetsgrupper med status som urbefolkning eller en eller flere organiserte minoritetsgrupper med status som nasjonale minoriteter».

Dette åpner også for muligheten for de nevnte gruppene til å fritt søke om medlemskap i et studieforbund, om de måtte ønske det.

Vi vil gjerne også legge til at både en urbefolkning og en nasjonal minoritet, på grunn av sin historie og de skader mange av dem har blitt påført av dette storsamfunnet, har krav på en innsikt og spisskompetanse i de studieforbundene de er medlemmer av, eller måtte ønske å ha selv. Dette ser vi som et ekstra argument for ovenstående forslag.

§ 6. Modell for statstilskud til studieforbund.

a) Grunntilskudd. På bakgrunn av at vi mener at det fortsatt vil være en fordel med studieforbund av ulik størrelse og ulike virkeområder, ser vi det ikke som fornuftig å ha et grunntilskudd som skal være like stort for alle studieforbund. Vi er her enige med Vofo i at grunntilskuddet må fordeles etter samme prinsipp som aktivitetstilskuddet / (opp)læringstilskuddet.

b) (Opp)læringstilskuddet. Vi mener at dette tilskuddet må fordeles på en noe annen måte enn hva ordningen i dag tilsier. I dag må studieforbundene forskuttere for all økning i virksomheten, noe som også har blitt betydelig vanskeligere med de store kuttene i statsbudsjettet de senere årene. Vi kan se for oss en ordning der økt aktivitet umiddelbart også gir økt tilleggsstøtte.

c) Tilretteleggingstilskudd. SO mener det vil være en fordel å beholde dagens ordning med § 24 tilskudd til særlige målgrupper, men at disse gruppene utvides og spesifiseres tydeligere. Blant annet mener vi at et slikt tilskudd blant annet også tydelig bør omfatte urbefolkningsgrupper og nasjonale minoriteter, samt personer med et spesielt omsorgsansvar og at dette spesifiseres.

Ettersom departementet etterspør studieforbundenes syn på dagens aldersgrense, mener vi at den i utgangspunktet kan være som nå. Imidlertid kan vi tenke oss to endringer:

Det ene er at aldersgrensen settes til 14 år det året man deltar på et studietiltak. Det vil også gjøre kontrollarbeidet mye enklere, ettersom det ikke stilles krav til at fødselsdato på deltagerne skal oppgis. Det andre er at det åpnes for muligheter til å oppheve aldersgrensen når et kurs primært retter seg mot for eksempel foreldre med barn, og der barnet inngår som en del av læringen. Ett eksempel på dette er babysvømming.

I likhet med Vofo, mener også SO at det er nødvendig med en oppmyking av kravene til aldersgrense, antall deltagere og timer, gjerne i forhold til tema, målgrupper, yrkesgrupper etc.

Når det gjelder fylkeskommunenes (og kommunenes forpliktelser og ansvar overfor studieforbund, slutter vi oss foreløpig til Vofos uttalelser om dette (side 5 i Vofos hørings svar). Det samme gjelder spørsmålet om gratis bruk av offentlige lokaler, ikke bare undervisningslokaler. Vi synes imidlertid det er viktig å understreke at det for en del studieforbund er til liten nytte med en slik paragraf om den ikke følges opp med mulige sanksjonsmuligheter overfor de kommuner og fylker som ikke etterlever en slik paragraf, eller tydelig forskjellsbehandler studieforbundene.

I de resterende paragrafene slutter vi oss helhetlig til uttalelsene fra Vofo, men forbeholder oss retten til å være av en annen mening når forskriftene foreligger.

Oslo, den 20. februar 2009
på vegne av styret i SO,

Bjørn Jansen,
daglig leder.

Gjermund Skaar /s/
styreleder.